

IHMISKEKESKEISYYDESTÄ KOHTI MONILAJISUUTTA

– Yhteiselon hankalat kysymykset myötätunnon perustana?

Kun puhutaan lapsista, eläimistä ja kasvatuksesta, tuntuu yhdistelmä aluksi itsestään selvältä. Lapsia on opetettu aapiskukosta alkaen eläinten avulla, ja koululuokissa näkyy tänäkin päivänä paljon eläinhahmoja, jotka innostavat oppimaan toivottuja tietoja ja arvoja. Tiedämme myös, että erilaiset luokkamaskotit ja eläinavustajat ovat tulleet suosituiksi.

Lapsia ja eläimiä käsittelevä tieteellinen tutkimus puolestaan painottaa usein mitattavia ja yleistettäviä hyötyjä lähtien vastustuskyvyn lisääntymisestä ja päätyen sosioemotionaalisten taitojen kehittymiseen. Ympäristökasvatuksen tutkimuksessa on painotettu luontoa, lajeja ja kestävää kehitystä. Eläinten merkitys yksilöinä on jäänyt huomiotta.

Oulun yliopiston AniMate-tutkimusryhmässä

tutkimuksen lähtökohtana on sekä eri lajien yksilöiden välisiä suhteita että laajempia kokonaisuuksia käsittävä monilajisuus. Lasten oma eläinten kanssa jaettu arki ja näiden lapsi-eläinsuhteiden ainutkertaiset piirteet nousevat keskiöön.

Tutkimuksessamme olemme viettäneet aikaa koululuokissa ja kouluretkillä, mutta myös vapaa-ajan ympäristöissä, kuten hevostalleilla ja perhepiirissä. Olemme havainneet, että suhteisiin syvennyttäessä nousee esiin lämpöä, myötätuntoa ja rakkautta, mutta samalla myös ristiriitaisuutta ja jännitteitä – ei pelkkiä vaaleanpunaisia hetkiä. Myös nämä ovat tärkeitä lapsille.

Meillä aikuisilla – vanhemmilla ja ammattikasvattajilla – on usein ajatus, että vaikeiden asioiden pohtiminen ei vielä kuulu lapsille. Tutkimuksessamme on kuitenkin esitetty vaikeita kysymyksiä esimerkiksi siitä, saako ponia lyödä raipalla

Kuvitus: Olga Veselovskaya

ja onko oikein ottaa koira lemmikiksi, jos ei tiedä, mitä se itse haluaisi. Juuri tällaisille kysymyksille näyttävät perustuvan myös lasten tärkeät ja arkiset eläinsuhteet. Niitä ei pidäkään yllä nätti harmonia ja samankaltaisuus vaan jatkuva pieni eettinen pyristely tilanteessa, jossa ei voi tietää, mitä toinen ajattelee tai haluaa, mutta jossa on juuri siksi vapaa arvailemaan ja rakentamaan yhteyttä vastuullisesti.

Lasten ja nuorten läheltä löytyy aiheita monilajisen yhteiselon kysymyksiin: Miten pukeudumme kylmänä aikana, jos emme villaan ja nahkaan? Miten ruokalassa juotu maito onkaan tuotettu? Entä yhteiselo rottien, täiden, lокkien, punkkien, kihomatojen ja lehtokotiloiden kanssa – mitä sille tulisi tehdä? Kuka saa elää ja kuka ei? Näihin yksittäisiin suhteisiin tarttumalla päästään pohtimaan myötätuntoa myös laajemmin: ketkä ja mitkä kuu-

luvut sen piiriin milloinkin ja miksi näin on.

Ympäristökasvatuksen tehtävänä tulisi enenevässä määrin olla kartoittaa ja mahdollistaa kestävä yhteiselo, joka pohjautuu vaikeissakin suhteissa myötätuntoon. Jos monilajiset suhteet ja ei-ihmiskeskeisyys otetaan vakavasti, niiden mukana tulisi määritellä uudestaan paitsi kasvatuksen myös jopa länsimaisen tieteellisen maailmankuvan peruskäsitteitä, kuten ”ihminen”, ”eläin” tai ”luonto”.

TEKSTI: **Pauliina Rautio, Riikka Hohti, Maria Saari ja Tuure Tammi**

Dosentti **Pauliina Raution** johtamissa tutkimushankkeissa (AniMate, Oulun yliopisto, Eudaimonia, 2018–2021) ja CitiRats (Oulun yliopisto, Suomen Akatemia, 2020–2024) tutkijoina ovat toimineet **Riitta-Marja Leinonen, Tuure Tammi, Maria Helena Saari ja Riikka Hohti**. Jatkossa ryhmään liittyvät **Tuomas Aivelo ja Anttoni Kervinen**.